

RAFA GIL

Vicent Salvador i Liern (Paterna, 1951) és catedràtic de Filologia Catalana de la Universitat Jaume I de Castelló de la Plana, on imparteix assignatures adscrites a la sociolingüística, la lingüística, l'anàlisi del discurs i la història de la llengua i de la literatura catalanes.

Ha publicat nombrosos llibres, com ara *Fuster o l'estratègia del centaure* (1994), *Elements de lingüística per al discurs literari* (1995) i *Poesia, ciutat oberta. Incursions en el discurs poètic contemporani* (2000). L'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana i Publicacions de l'Abadia de Montserrat han fet possible l'edició del darrer treball en forma de llibre de Vicent Salvador: *Els arxius del discurs. Episodis*

—Quin sentit té traure al carrer un volum d'articles ja publicats amb anterioritat?

—Ha estat una iniciativa meua. Respon a la idea fusteriana segons la qual de tant en tant cal reunir els materials en un mateix volum. La vida del llibre és molt diferent a la de l'article, sobretot qun es tracta d'articles dispersos. M'interessava, d'un banda, per una raó personal: perquè et brinda l'oportunitat de polir aspectes i, sobretot, perquè gràcies a aquest exercici recopilatori es veu si un investigador es repeteix o no. N'hi ha que no poden aplegar articles en un mateix llibre per aquesta raó. Ajuntar-los i palesar que hi ha un sentit unitari, que respon a una filosofia o a una ma-

“La veritat històrica depèn del punt de vista de cadascú”

[Conversa amb el filòleg
Vicent Salvador i Liern.

[Una entrevista de
Juli Capilla.

valencians d'història social de la llengua i la literatura, un recull d'articles que ja havien estat publicats majoritàriament en revistes especialitzades i de divulgació com ara *Saó*, *Caplletra*, *Serra d'Or* o *Reduccions*. Dos dels textos del recull, però, són inèdits: “Periodisme i fet literari: el cas de *Gorg*” i “El taller del novel·lista”.

Aquesta nova publicació palesa la voluntat de l'autor per abolir l'encarcament del coneixement encotillat en una única àrea del saber en favor de la interdisciplinarietat. Les meditacions assagístiques que Vicent Salvador aplega en el seu darrer llibre abasten parcel·les del coneixement tan pròximes com ara la lingüística històrica, la sociolingüística diacrònica i l'anàlisi del discurs, principalment, amb un únic objectiu: el de la història en sentit propi.

nera d'entendre la matèria, crec que és molt interessant.

—El llibre tracta de la història social de la llengua catalana al País Valencià.

—Aquesta idea, la de la història social de la llengua, ha funcionat en altres països, sobretot en la bibliografia italiana i anglosaxona. En el cas català es tracta d'una etiqueta que Fuster va fer servir molt sovint. A l'hora de parlar d'història social de la llengua potser no caldria parlar de literatura, perquè aquesta és una de les províncies del discurs lingüístic. I valencià perquè tots els treballs que hi he recollit estan vinculats a la circumstància valenciana.

—En el llibre parla dels discursos en el sentit d'usos o de pràctiques socials. I hi inclou, en aquests usos, els gèneres literaris, entesos com a eventua-

litats històriques amb límits temporals irreversibles.

—Fa uns anys va estar molt de moda, i jo mateix hi vaig participar també, dir que els gèneres es veïessen com si foren classes teòriques del discurs. Però ja fa temps que s'insisteix a no furtar-los, als gèneres, la seua historicitat. Hi ha gèneres que duren mil·lennis, i n'hi ha de curta durada.

—L'historiador ha d'aspirar a la construcció o a la reconstrucció de la història? És a dir, de quina manera pot fer servir els arxius del discurs sense fer una mera recreació literària d'aquests materials?

—L'historiador es pot fer la il·lusió d'una reconstrucció de la història que responga a la descripció d'un model de realitat. Però la veritat històrica és molt evanescent i depèn del punt de vista de cadascú. Per tant, sempre hi ha un component de construcció inevitable. Això, d'una banda. Però, independentment que la història siga una construcció o una reconstrucció de la realitat del passat, s'ha de diferenciar sempre de la literatura. Si és història de la literatura, no pot ser literatura exclusivament. Quina és la garantia que l'historiador funcione amb un cert rigor? Per a mi, i per als historiadors, està en el respecte a les regles de l'ofici d'historiador. Cal tractar les fonts d'una manera seriosa, d'acord amb una tradició generada a dintre de l'ofici de la disciplina històrica. Aquesta manera de fer afecta el mètode, les dades, l'extracció de conclusions interpretatives...

—És possible la científicitat de la història, o sempre hi haurà un component interpretatiu inherent a aquesta disciplina?

—Home, és que jo crec que la ciència tampoc no és una activitat absolutament descriptiva de la realitat. També té un aspecte interpretatiu. De tota manera, l'historiador no pot limitar-se a elucubrar entorn d'una sola idea, a fer hipòtesis ben expressades i proud. Està obligat a consultar els arxius i a posar-hi ordre.

—En la primera part del llibre hi ha l'anàlisi de la variació dialectal i de la fraseologia en el discurs literari.

Aquests dos fenòmens enriqueixen o empobreixen una literatura?

—La fraseologia no afecta únicament les particularitats dialectals i tampoc no és col·loquial exclusivament. El discurs periodístic n'és ple, també, d'aquestes afinitats selectives entre les paraules, ple de formulismes. I el mateix succeeix amb el discurs literari. Ara, hi ha una fraseologia dialectal i col·loquial molt bonica que jo reivindicque. Eduard Escalante, per exemple, tenia una fraseologia molt viva, amb una sèrie d'expres-

“L'historiador es pot fer la il·lusió d'una reconstrucció de la història que responga a la descripció d'un model de realitat. Però la veritat històrica és molt evanescent i depèn del punt de vista de cadascú. Per tant, sempre hi ha un component de construcció inevitable.”

sions que fan avançar la conversa o l'acció escènica i que cal rescatar.

—L'abús d'aquest model decimonònic, no ha alentit la modernització de la literatura catalana al País Valencià?

—Tot depèn de l'ús que se'n faça, i també del moment històric en què s'utilitzen aquests models lingüístics. La fraseologia és inevitable. I és enriquidora si es dosifica i s'ajusta al model comunicatiu que li corresponga. En alguns casos, però, i estic pensant ara en la novel·la *Ribera* de Josep Lozano, crec que queda una mica anacrònic. A *Ribera* hi ha un intent de fer una elegia del parlar de la Ribera, però no acaba de reeixir, tot i que lingüísticament és una novel·la d'una riquesa lèxica i fraseològica incontestable. En el cas de Galiana, ja és una altra cosa.

—Un autor del XVIII a qui vostè dóna certa rellevància en el seu llibre.

—Els arxius de Lluís Galiana, la *Ronda de rondalles*, exemplifiquen l'esperit del llibre. El concepte d'arxiu és manllevat de Foucault i fa referència a tot el dipòsit de discursos dintre dels quals hi ha la memòria col·lectiva, necessària per a la creació d'altres discursos com ara el de la història. En aquest sentit, és simptomàtic el tractament de la *Rondalla de rondalles* de Lluís Galiana. Al segle XVIII, en un context en què la cultura catalana era satèl·lit respecte de l'espanyola, Galiana segueix aparentment el gènere iniciat per Quevedo a *Cuento de cuentos* i per Torres de Villarroel a la *Historia de historias*. Però, en realitat, la maniobra de Galiana és molt diferent a la de tots dos autors espanyols. És interessant, doncs, veure com funciona l'ús de la fraseologia en el context històric de Quevedo i Villarroel, per una banda, i de Galiana, per l'altra. Quevedo fa un joc de transgressió típicament barroc que als pocs anys queda obsolet. I l'obra de Villarroel ja no hi ha qui l'agafe. Galiana fa una cosa pareguda però en català. D'una banda, necessita legitimar-se en el model dels castellans, de Quevedo i de Villarroel. Galiana, però, opta per traure a la llum una sèrie d'unitats fraseològiques vi-

ves en el seu context sociolingüístic i això ja és una subversió respecte del model literari del barroc espanyol.

—En un dels capítols del llibre afirma que sense el romanticisme d'expressió espanyola no s'explicaria la Renaixença valenciana. És possible una història de la literatura catalana sense fer esment de les contribucions autòctones en castellà?

—Aquest tema és molt perillós i delicat. Jo no sóc partidari de fer una història de la literatura prescindint de la llengua en què s'ha fet. En l'època contemporània això ja no té cap sentit perquè els escriptors opten per una llengua o per una altra. I, per tant, es pot fer una història de la literatura catalana en llengua catalana. Però, per a entendre determinats aspectes de la literatura i de la cultura, és necessari estudiar també una sèrie d'elements que s'han produït en castellà, imprescindibles per a comprendre la història de la literatura catalana. Això ja ho deia Fuster.

—El paper de Joan Fuster va ser tan fonamental en l'estudi de la història de la literatura catalana?

—Fuster és un historiador social de la llengua, entre altres moltes coses. Va fer interpretacions importantíssimes en la història de la literatura catalana. Però no podem demanar-li peres a l'om. Fuster treballava artesanalment. No disposava d'un equip universitari. Fuster és un punt de partida importantíssim, però no li podem demanar res més. Jo tampoc no exageraria la importància de Fuster com a estudiós de la literatura contemporània. Fou un crític interessantíssim i un agosarat sintetitzador de coses que ningú no sabia i que eren necessàries.

—El pròxim mes de març es complirà el trenta aniversari de la desaparició de la revista *Gorg*. El llibre li dedica tot un capítol. Quina va ser la transcendència d'aquesta publicació a les acaballes del franquisme?

—La revista *Gorg* va tenir una existència més aviat efímera: del 1969 al 1972, tres anys i un balanç de vint-i-nou números al carrer. Es tractava d'una revista modesta, sense grans

“Es pot fer una història de la literatura catalana en llengua catalana. Però, per a entendre determinats aspectes de la literatura i de la cultura, és necessari estudiar també una sèrie d'elements que s'han produït en castellà, imprescindibles per a comprendre la història de la literatura catalana.”

pretensions. Aquesta publicació és, però, molt interessant si volem copsar l'evolució de l'entrellat cultural a les acaballes del franquisme. I no cal dir que la societat valenciana de finals dels anys seixanta era encara molt estantissa. En una mateixa plataforma, la de la revista *Gorg*, s'hi van ajuntar una sèrie de personatges innovadors —jo en destacaria Amadeu Fabregat, Sanchis Guarner, Enric Valor i Rafael Ventura Melià— i la incidència, no ho oblidem, dels millors il·lustradors valencians del moment, entre els quals hi havia l'Equip Crònica. Tot plegat fa que la revista assoleisca unes dimensions culturals i polítiques considerables. D'ací, la censura i el seu tancament prematur per part de les autoritats franquistes. Va ser una fita important en la normalització cultural i un element que afavorí una relació fluida amb la cultura europea.

—Quina hauria estat la història de la literatura catalana al País Valencià si s'haguera imposat el model renaixentista de Constantí Llombart i no el model de Teodor Llorente?

—Bé, jo no hi estic d'acord, amb aquest plantejament. Perquè cal reconèixer que Llorente va suposar la dignificació de la llengua literària. Aquesta és, si més no, la part positiva. Però, per un altre costat, també es va enquistar un tipus de literatura diguem-ne popular —i estic referint-me al sainet i a narracions intrascendents— que va anar derivant cap a posicions secessionistes i cap una escassa consciència de la dignitat de la literatura que va condemnar els gèneres literaris al jocfloralisme i a la inoperància lingüística.